

**Beste vakgenoten, gemeentes, ontwikkelaars, bouwers en woningcorporaties,**

**FARO, H+N+S en Palmbout hebben twee jaar geleden al een oproep gedaan om plannen in te zenden voor een nieuwe editie van het boek Landschappelijk Wonen. Omdat inmiddels ook de financiering van het project rond is gaan we nu echt van start.**

**Dat wil zeggen we maken een start met het aan de boekpublicatie voorafgaande onderzoek Landschappelijk Wonen 2.0. We hebben van velen al projecten toegestuurd gekregen, dank daarvoor. Maar inmiddels zijn er wellicht ook weer nieuwe plannen bijgekomen. En misschien hadden we nog niet alles op de radar. We zijn dus opnieuw op zoek naar zo veel mogelijk goede voorbeelden, zodat we daaruit een selectie kunnen maken om die diepgaand (met jullie hulp) te analyseren en te documenteren. Een deel van het onderzoek willen we wijden aan plannen die in de pijplijn zitten, dus ook plannen die in een onomkeerbaar stadium zijn ontvangen we graag!**

**Net als in het eerste onderzoek willen we een diversiteit aan voorbeelden analyseren, zoals wonen in het buitengebied op een erf, een stedelijke collectieve binnentuin, een nieuw landgoed, een nieuw gemaakt landschap, een autoloze landschappelijke stadswijk enz. Ten opzichte van het eerste boek willen we bij voorkeur wat meer plannen in de hogere dichtheden analyseren.**

**Voor het doel van het onderzoek willen we jullie tevens nog wat extra informatie vragen, vooral informatie die niet direct op de plankaarten en de foto's te zien is.**

We vragen je om als je een project hebt ingestuurd of nog gaat insturen goed te beschrijven op welke aspecten het project een bovengemiddelde kwaliteit hebben. Hieronder een aantal mogelijkheden waaraan je kunt denken. En wellicht zijn er nog andere aspecten die hier niet genoemd zijn, maar wel belangrijk voor het plan. Benoem deze dan uiteraard ook.

**Erfgoed: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Opnemen van historische landschappelijke structuren?
- Opnemen van architectonisch erfgoed in het plan?
- Opnemen van archeologische structuren in de bodem?

**Klimaatadaptatie: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Oplossen van de toekomstige wateropgave (piekbuien en droogte)?
- Voorkomen van hittestress?
- Anticiperen op zeespiegelstijging?
- Anticiperen op verandering van flora en fauna als gevolg van opwarming klimaat?

**Bodem: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Anticiperen op verzilting van de bodem bij kustlocaties?
- Anticiperen op bodemdaling van veengebieden?
- Omgaan met bodemvervuiling?
- Omgaan met hoge waterstanden in de rivieren?

**Biodiversiteit: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Vergroten van de biodiversiteit van fauna en flora?
- Maken van een nieuw landschap?
- Maken van een plan met een bijzondere diersoort?

**Circulariteit: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Hergebruiken van materialen in de openbare ruimte en/of de gebouwen?
- Gebruik van biobased materialen in openbare ruimte en gebouwen?

**Energie: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Zo duurzaam mogelijk omgaan met de energievraag (passief bouwen bijv.)?

**Mobiliteit: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Slim oplossen van het mobiliteitsvraagstuk?
- Hanteren van een duurzame (lagere) parkeernorm?

**Dichtheid: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Realiseren van landschappelijk wonen in een hoge dichtheid?
- Stapelen van functies voor meervoudig grondgebruik?
- Maken van bijzondere landschappen op daken die bijdragen aan de woonkwaliteit?
- Maken van delen gebouwen met een verticaal landschap?

**Sociaal: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Maken van een community?
- Realiseren van het project op een bijzondere manier (CPO bijv.)?
- Realiseren met behulp van zelfbouw?
- Hanteren van een op de doelgroep afgestemde mix van woningcategorieën?
- Stimuleren van ontmoeting, interactie, beweging, samen het groenbeheer verzorgen, gezondheid, etc.?

**Beheer: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Uitvoeren en of organiseren van het groenbeheer?

**Overig: heb je een landschappelijk wonen project dat uitblinkt in het**

- Realiseren van een plan met tijdelijke bouw?
- Verbouwen van voedsel?
- Mengen met niet-woonfuncties?
- Realiseren van tijdelijke bouw?
- Aspect woningtypologie en/of de woningplattegrond?

Invulling geven aan overheidsbeleid op het gebied van watermanagement, natuur, stikstof, klimaatadaptatie, reductie CO<sub>2</sub> uitstoot, rood-voor-groen, et

**Dus heb of ken je interessante projecten, stuur ze in voor 20 april 2026**

**Stap 1** is het sturen van een soort elevator pitch op A3 zoals we eerder binnen hebben gekregen, maar tekstueel aangevuld met een beschrijving in maximaal één A4 waarin het plan uitblinkt

Daarna gaan we een selectie maken en volgt **stap 2**. In deze stap vragen we de betrokken ontwerper(s) om de geselecteerde projecten volgens een door ons voorbereide tekeninstructie (zie bijlage) aan te leveren. **De deadline hiervoor is 15 juni.**

In **stap 3** analyseren, verbeelden en verwerken wij e.e.a. Het resultaat is een PDF met de gebundelde resultaten van dit onderzoek. **We doen dit in de periode juli t/m november.**

**Stap 4** is met het inhoudelijke resultaat nog wat extra fondsen te werven voor de daadwerkelijke druk van het boek (o.a. projecten op dezelfde wijze fotograferen, plus nog extra tekenwerk)

**Ons doel is om hiermee in de loop van 2027 het boek gedrukt en gepubliceerd te krijgen**

## Ter herinnering de aanleiding:

FARO, H+N+S Landschapsarchitecten en Palmbout Urban Landscapes deden ruim 15 jaar geleden onderzoek naar goede in Nederland gerealiseerde woonmilieus waar groen de hoofdrol speelt. Dit onderzoek 'Landschappelijk Wonen' is in 2012 door uitgeverij Blauwdruk als gelijknamig boek uitgegeven.



Tot dan werden er nog relatief weinig leefmilieus gerealiseerd waarop de term landschappelijk wonen van toepassing was. Uit de vele reacties van vakgenoten, instanties en opdrachtgevers concluderen we dat het boek heeft bijgedragen aan een opmars van landschappelijke leefmilieus en echt een standaardwerk is geworden. Het is ondertussen uitverkocht.

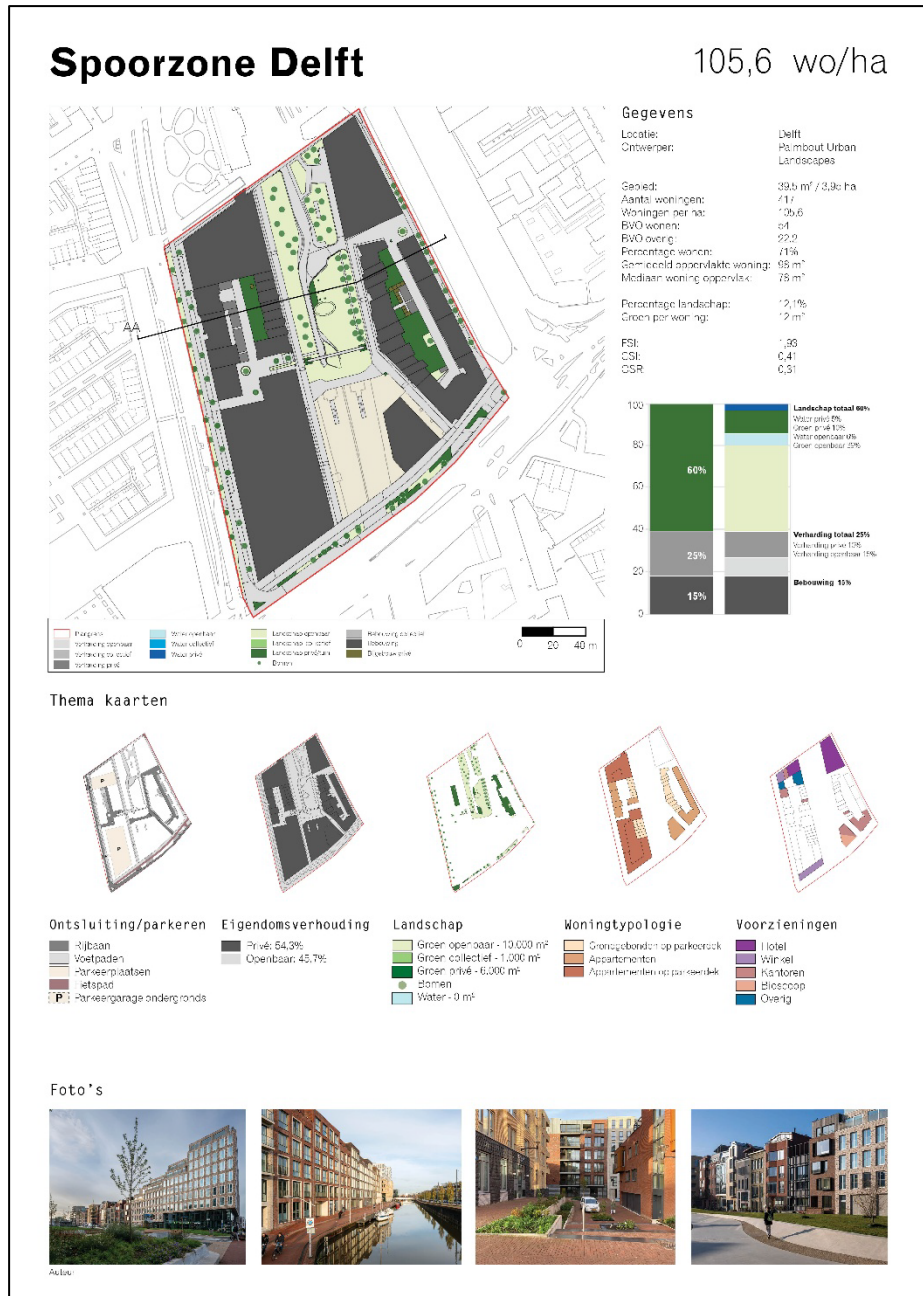
Wat sterk heeft geholpen bij deze opmars is dat sindsdien thema's als klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en erfgoed steeds belangrijker en urgenter geworden.

In het onderzoek voor het boek zijn plannen opgenomen gerealiseerd in de twintigste eeuw. Destijds was er nog nauwelijks oog voor opvang van piekbuien, lange droogteperiodes, hittestress, nieuwe plant- en diersoorten die vanuit zuidelijke streken oprukken naar Nederland of soorten die het juist niet meer redden in Nederland. Ook vanuit erfgoedperspectief was er nog wat minder bewustwording en aandacht voor dat de geschiedenis van landschap en bebouwing met uiterste zorgvuldigheid moet worden meegenomen.

Het is dus de hoogste tijd om nieuwe inspirerende en voorbeeldstellende plannen te analyseren en te documenteren die sinds 2012 gerealiseerd zijn en waarin wel aandacht is voor de nieuwe trends en uitdagingen op het gebied van al die actuele thema's als klimaat-adaptatie, natuurinclusiviteit, enz.

## Bijlage: Aanlever- en tekeninstructie Landschappelijk Wonen

Voor het analyseren en vergelijken van de projecten voor het onderzoek landschappelijk wonen worden de inzenders gevraagd om diverse gegevens aan te leveren in tekst en beeld. In deze handleiding wordt uitgelegd hoe de gevraagde gegevens worden berekend en de verschillende grafieken en kaarten worden gemaakt.



Overzicht aan te leveren gegevens

# 1. De basiskaart

De basis voor de analyse van elk project is een plankaart op schaal 1:2000. Deze plankaart is een gesimplificeerde weergave van het gerealiseerde project met een duidelijke plangrens waarbinnen gerekend wordt. Om de plankarten, en de data die er uit volgt, met elkaar te kunnen vergelijken, vragen we om een basiskaart met een specifieke opmaak en een heldere plangrens.

## 1.1 De plangrens bepalen

In de plankaart is te zien hoe bebouwing, verharding en groen bijdragen aan het gerealiseerde beeld. Binnen de getekende plangrens, tevens rekgrens, is een element te zien wat door gestempeld kan worden met behoud van de kwaliteit van het plan. Afhankelijk van de grootte van het plan, omvat dit element de hele ontwikkeling of een karakteristiek deel of deelgebied.

De volgende elementen vallen in ieder geval binnen de plangrens:

- Ontsluitingswegen aan de randen van het plan (gehalveerd).
- Invloedsfeer van aangrenzende gebieden (groen en water) indien deze bepalend zijn voor de kwaliteit van het plan.

Let op: dit kan betekenen dat de plangrens verder reikt dan de ontwikkel/exploitatiegrens.

Hier onder zijn een aantal voorbeelden te zien uit het eerste Landschappelijk wonen boek.



Eperbos

Karakteristiek deel uit plan met plangrens halverwege de openbare weg.



Stadslandgoed Limos

Plangrens op de helft van de openbare weg (noord kant), en langs openbaar park.



Numansgors

Karakteristiek deel uit het plan. Delen van het landschap en water meegetekend binnen de plangrens.

## 1.2 Opmaak van de plankaart

De plankaart bevat de volgende legenda eenheden:

Plangrens	Water openbaar	Landschap openbaar	Bebouwing collectief
Verharding openbaar	Water collectief	Landschap collectief	Bebouwing
Verharding collectief	Water privé	Tuin	Bijgebouw privé
Verharding privé		Bomen	

In de bijgeleverde illustrator template vind je de kleurcodes en andere instructies voor het opmaken van de basiskaart.

## 2. Projectdata

Naast de basiskaart vragen wij om de volgende aanvullende gegevens:

### 2.1 Basis projectinformatie

Dit is de basisinformatie van het gehele project (onafhankelijk van de getekende plangrens van de basiskaart)

**Projectnaam**

**Locatie/adres**

**Ontwerpteam**

**Opdrachtgever**

**Constructieperiode**

+ Contactpersoon voor verdiepende vragen

Foto's van gerealiseerde project (rechtenvrij en met auteursvermelding)

Indien aanwezig: luchtfoto's/drone foto's, 3D model (als basis voor verdere analyse door onderzoeksteam)

### 2.2 Data in getallen

De onderstaande gegevens gaan over het (deel)gebied binnen de getekende plangrens en zijn te verzamelen uit eigen data of openbare data via QGIS.

**Oppervlakte plangebied:**

**Totaal aantal woningen:**

**Wo/Ha:**

**Totaal BVO wonen:**

**Totaal BVO overige functies:**

**Percentage wonen:**  $BVO\ wonen / (BVO\ wonen + BVO\ overige\ functies) * 100$

**Gemiddeld woningoppervlak:**

**Mediaan woningoppervlak:**

**Percentage landschap:**  $(Oppervlakte\ groen + Oppervlakte\ water) / (Oppervlakte\ verhard + Oppervlakte\ groen + Oppervlakte\ bebouwing + Oppervlakte\ tuinen + Oppervlakte\ water) * 100$

**M<sup>2</sup> groen per woning:**  $(Oppervlakte\ groen + oppervlakte\ water) / totaal\ aantal\ woningen$

**FSI:**  $(BVO\ wonen + BVO\ overige\ functies) / oppervlakte\ plangebied$

**GSI:**  $Oppervlakte\ footprint\ bebouwing / oppervlakte\ plangebied$

**OSR:**  $(1 - GSI) / FSI$

## Eigendomsverhouding

**Percentage uitgeefbaar/privé:**  $(\text{Oppervlakte bebouwing} + \text{Oppervlakte tuinen}) / (\text{Oppervlakte verhard} + \text{Oppervlakte groen} + \text{Oppervlakte bebouwing} + \text{Oppervlakte tuinen} + \text{Oppervlakte water}) * 100$

**Percentage openbare ruimte:**  $(\text{Oppervlakte verhard} + \text{Oppervlakte groen} + \text{Oppervlakte water}) / (\text{Oppervlakte verhard} + \text{Oppervlakte groen} + \text{Oppervlakte bebouwing} + \text{Oppervlakte tuinen} + \text{Oppervlakte water}) * 100$

Wanneer je als indiener alle data tot je beschikking hebt kun je deze via eigen bronnen verzamelen (kijk wel nog een keer naar de berekeningsmethodes en let goed op tussen BVO en GO verschillen!).

Wanneer je als inzender van het project geen beschikking hebt tot volledige of recente data, vragen wij om deze aan te leveren via openbare data in QGIS. Door de stappen uit de onderstaande methode te volgen kan je alle data verzamelen en in kaart brengen.

Let op! Controleer altijd of de gegevens goed kloppen, het kan zijn dat de gegevens nog niet compleet zijn of dat de projectdata niet meer up-to-date is.

## Stappenplan QGIS:

### Stap 0: Plangrens tekenen in QGIS

Teken de plangrens (zoals bepaald in alinea '1.1 De plangrens bepalen') in een nieuwe laag in QGIS.

### Stap 1: BAG

De adressen van een plangebied zijn geregistreerd in de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen). Deze is voor heel Nederland te downloaden in QGIS via PDOK.

Als je deze data laag opent in QGIS verschijnen er veel punten op de kaart, ieder punt staat voor een 'verblijfsobject' en deze bevat informatie over onder andere het oppervlakte en de functie van een adres.

### Stap 2: Aantal woningen en woningoppervlaktes

Selecteer in QGIS de verblijfsobjecten die binnen het plangebied vallen en sla deze apart op. Vervolgens kan in de attribuentabel onder 'gebruiksdoel' alles met 'woning' en alles met een andere functie apart worden opgeslagen.

Op deze manier is het totaal aantal woningen te vinden en kan het gemiddelde woningoppervlak en de mediaan hiervan worden ingezien, aan de hand van de Statistieken functie in QGIS.

### Stap 3: BVO

De BVO's haal je uit de bouwaanvraag van het project of de meest actuele tekening (minimaal DO fase).

### Stap 4: Importeren BGT

Om de oppervlaktes van het grondgebruik te achterhalen moet de BGT geïmporteerd worden. Dit doe je via de PDOK viewer. <https://app.pdok.nl/lv/bgt/download-viewer/>

Je importeert de volgende lagen:

- a. Begroeid terreindeel
- b. Onbegroeid terreindeel
- c. Ondersteunend waterdeel
- d. Ondersteunend wegdeel
- e. Overbruggingsdeel

- f. Pand
- g. Scheiding
- h. Vegetatieobject
- i. Waterdeel
- j. Wegdeel

### Stap 5: BGT clippen met plangrens

Via de Toolbox processing gaan we de BGT “Clippen” als batch met de eerder vastgestelde plangrens. Vervolgens moeten in de nieuwe clipped lagen objecten met een eindregistratie één voor één verwijderd worden via de attributentabel.

Let op! In de BGT staat veel informatie maar daardoor kan de informatie soms overlappen. Controleer daarom altijd even de lagen één voor één op inhoud door de lagen erboven uit te zetten. Wanneer de BGT niet kloppend is kan geprobeerd worden een ander bestandsformat te downloaden uit de PDOK viewer.

### Stap 6: Oppervlaktes grondgebruik achterhalen

Door de oppervlaktes van het verschillende grondgebruik te achterhalen kunnen we kijken wat de verhoudingen hiertussen zijn. Doe dit door bij iedere laag een veldberekening uit te voeren. Maak een nieuw veld aan met een decimaal getal. En vul \$area in.

Vervolgens dient de laag ‘Onbegroeidterrein’ te worden opgesplitst in twee delen. Dit wordt gedaan aan de hand van de attributentabel onder de categorie ‘bgt-fysiekVoorkomen’. Selecteer hierbij alles met ‘erf’ en sla dit apart op als ‘Erf’. Sla al het andere ook apart op als ‘Onbegroeid verhard’.

Lees vervolgens in de statistieken af wat de som van de velden is. Tel deze handmatig bij elkaar op onder de volgende categorieën:

Oppervlakte water:	Waterdeel + ondersteunend waterdeel
Oppervlakte groen:	Begroeid terreindeel
Oppervlakte tuinen:	Erf
Oppervlakte verhard:	Wegdeel + ondersteunend wegdeel + overbruggingsdeel + scheiding + onbegroeid verhard
Oppervlakte bebouwing:	Pand

## 3 Visualiseren van de data

### 3.1 Thema kaarten

De laatste stap is het visualiseren van de verzamelde data. De basis plankaart is op te maken uit de BGT data uit QGIS. De illustrator template met de opmaak hiervoor wordt bijgeleverd. Wanneer je een eigen CAD-tekening hebt is het de bedoeling om deze te simplificeren naar dezelfde onderdelen die te vinden zijn in de template, én deze op dezelfde manier op te maken.

Vervolgens kan je de thema kaarten exporteren door de verschillende lagen te isoleren:

- Ontsluiting/parkeren: Rijbaan + Voetpad + Parkeerplaats (ook ondergronds) + Fietspad
- Eigendomsverhouding: Privé + Collectief + Openbaar
- Landschap: Openbaar landschap + collectief landschap + privé groen + water + bomen
- Woningtypologie: uitsplitsen van alle woningen per typologie
- Voorzieningen: uitsplitsen van alle overige functies per categorie

### 3.2 Staafgrafiek

De staafgrafiek kan gemaakt worden aan de hand van de eerdergenoemde gegevens:

Oppervlakte water:	Waterdeel + ondersteunend waterdeel
Oppervlakte landschap:	Begroeid terreindeel
Oppervlakte tuinen:	Erf
Oppervlakte verhard:	Wegdeel + ondersteunend wegdeel + overbruggingsdeel + scheiding + onbegroeid verhard
Oppervlakte bebouwing:	Pand

Een handige tool hiervoor is het gebruiken van de volgende website:

Zet de gegevens handmatig in <https://app.flourish.studio/templates> in het template 'Column chart (likert scale)'. Hieruit komen de verhoudingen en percentages, deze kunnen door middel van een screenshot in Illustrator worden gezet en vervolgens worden overgetrokken. Voor de kleuren en layout is er ook een template.

### 3.3 Representatieve doorsnede

1 op 1000 doorsnede kan gemaakt worden aan de hand van het voorbeeld Template. Kies hiervoor een representatieve snede in het plangebied.